कारागार नियमावली, २०२०

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति

२०२०।९।१

संशोधन

१. कारागार (प्रथम संशोधन) नियमावली, २०२२	२०२२।६।११
२. कारागार (दोस्रो संशोधन) नियमावली, २०२४	२०२४।१०।१
३. कारागार (तेस्रो संशोधन) नियमावली, २०३६	२०३६।३।१८
४. कारागार (चौथो संशोधन) नियमावली, २०४२	२०४२।५।२४
५. कारागार (पाँचौ संशोधन) नियमावली, २०४२	२०४२।९।१
६. कारागार (छैठौं संशोधन) नियमावली, २०४३	२०४३।९।१
७. कारागार (सातौं संशोधन) नियमावली, २०५१	२०५१।१२।२७
८. कारागार (आठौं संशोधन) नियमावली, २०५८	२०५८।६।१
९. कारागार (नवौं संशोधन) नियमावली, २०६०	२०६०।४।१९
१०.कारागार (दशौं संशोधन) नियमावली, २०६१	२०६१।१२।१७

कारागार ऐन, २०१९ को दफा २७ ले दिएको अधिकार प्रयानेपालगगरीसरकारले देहायको नियमहरू बनाएको छ ।

परिच्छेद- -१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः** (१) यी नियमहरूको नाम “कारागार नियमावली, २०२०” रहेको छ ।

(२) यो नियमावली २०२० साल भाद्र १ गतेदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-

(क) “ऐन” भन्नाले कारागार ऐन सम्झनु पर्छ ।

(ख) “छानविन तथा अनुसन्धान केन्द्र” भन्नाले कुनै अपराधकोकात,जाँचबुझतहकि वा पुर्पक्षको सिलसिलामा थुनुवालाई राखिएको घर ऽनुवास्थानपर्छसम्भ।

परिच्छेद- -२

थुनुवा वा कैदीलाई राख्ने र छाड्ने

३. **व्यवस्था :** (१) नेपाल सरकारले चाहिएको ठाउँमा एउटा कारागारको गर्नेछव्यवस्थ । यस्तो कारागारमा सो जिल्ला भरका कैदी थुनुवाहरू राखिनेछनेपालसरकारले। न सामान्य आदेशद्वारा तोकिदिएको अवस्थामा अन्य जिल्लाहरूकोवा कैदीथुनुवा पनि रहन सक्दछ ।

(२) नेपाल सरकारले आवश्यक देखेको ठाउँमा कारागारकोछानविनअतिरिक्त तथा अनुसन्धान केन्द्रको पनि व्यवस्था गर्न सक्नेछ । छानविनअनुसन्धानतथा केन्द्रको व्यवस्था भएको ठाउँमा छानविन तथा अनुसन्धान केन्द्रमाः साधारणतकेवल थुनुवालाई मात्र राखिनेछ ।

४. **कारागार कार्यालयले बुझिलिनेः**

(१ प्रत्येक जिल्ला कारागार कार्यालयले सो जिल्ला भित्रका निम्नलिखित प्रकारका अड्डाले पठाएका कैदी वा थुनुवालाईबुझीलिनुपर्दछ ।

(क) जिल्लास्थित अदालतहरूबाट,

(ख) जिल्लास्थित प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट,

(ग) प्रचलित कानुन बमोजिम थुनी कारवाहीघनपाउनगर्ने वा कैद हुने गरी सजाय तोक्न पाउने अधिकार प्राप्त अड्डाहरूबाट,

तर -

(१) इलाज उपचारको निमित्त वा अन्य कारणबाट नेपाल सरकारको सामान्य आदेशद्वारा झिकाइएमा वा अनुमति दिइएमा अन्य जिल्लाबाट आएका कैदी थुनुवाहरू पनि राखिनेछ ।

ञ दसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
इसातौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
घ"नपाउने" नभै "पाउने" हुनुपर्ने जस्तो देखिन्छ ।

द्द

(२) काठमाडौं उपत्यकाको कारागार र छानविन तथा अनुसन्धान केन्द्रमा बागमती अञ्चलभित्रका माथिका खण्डहरूको उल्लिखित अड्डा अदालतहरूबाट पठाइएका कैदी थुनुवाहरू राखिनेछ ।

(२) उपनियम (१) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि सदर ।कारागारम नेपालभित्रको कुनै पनि कारागारबाट आएका, अन्य सेण्ट्रलारहरूमाकारागसो कारागारको क्षेत्रभित्रको कुनै पनि कारागारबाट आएका तथा जिल्लाकारहरूमाकारागासो कारागारको क्षेत्रभित्रको कुनै पनि कारागारबाट आएका कैदीलाई राखिनेछ ।

(३) थुन्न वा कैद गर्न पठाउँदा प्रचलित कानून बमोजिमउनुरीतपर्नेपुऱ्या रीतका अतिरिक्त निम्नलिखित कुरा पनि खुलाई पठाउनु पर्दछुलेमार नखसो खुलाई लिन प्रत्येक कारागार कार्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

(क) अदालत, प्रमुख जिल्ला अधिकारी बाहेक अन्य अड्डाको निमित्त कुनै व्यक्तिलाई थुनी कारवाही गर्न पाउने अधिकार दिने कानुनको नाम र दफा,

(ख) थुनुवा कैदीको नजिकको हकदार, (ग)सिधा दिइने श्रेणी,

(घ) कानुन बमोजिम कैद हुने वा रुपैयाँ तिर्न नसके बापत थुनिएक के हो ?

(ङ) जिम्मा लिई आउने व्यक्तिको दर्जा नाम थर, (च) थुनुवा पूर्जी दिइएको नदिएको ।

५. **गोलघरमा राख्ने:** देहाय बमोजिमको कैदीलाई देहायको अवधिसम्म गोलघरको व्यवस्था भएको कारागारमा गोलघरमा राख्नुपर्दछ :-

(क) ‡............................

(ख) नेपाल सरकारबाट गोलघरमा राख्ने गरी आदेश दिइएका वाथुनुवाकैदीलाई सोही आदेशमा उल्लिखित अवधिसम्म,

(ग) देहायका कसूर गर्ने कैदी वा थुनुवालाई देहायको अवधिसम्म :-

‡सातौं संशोधनद्वारा झिकिएको ।

(१) कारागारबाट सुरुङ्ग खनी भागी पक्राउ भै आएकालाईसम्म,१वर्ष

(२) पर्खाल वा गारो फोडी भागी पक्राउ भएकालाई ६ म्म,हिनास

(३) पर्खाल नाघी भागी पक्राउ भएकालाई ३ (तीन) महिनासम्म,

(घ) खण्ड (ग) मा उल्लिखित कसूरको उद्योग गर्नेलाई त्यस्तोरेबापतकोकसुरग अवधिको आधिसम्म,

(ङ) कारागार भित्र ५ वा ५ जनाभन्दा बढीको जमात भई हूलदङ्गागरी भाग्न खोज्ने प्रत्येकलाई ६ महिनासम्म,

(च) पाँच जनाभन्दा घटी भई हुलदङ्गा गरी जमात बाँधी भाग्नेज्नेखाप्रत्येकलाई १ महिनासम्म,

(छ) कारागारभित्र बदमासी गर्ने, चोरी गर्नेलाई जेलरको५ (पाँचतजबीजलेदिनदेखि १ महिनासम्म

तर गोलघरमा राख्नु पर्ने कैदीलाई गोलघरमा राख्दा ठेकिएकोम्यादभन्दा कैद बढी पर्ने गरी गोलघरमा राख्नु हुँदैन । कैद बाँकीख्नुभए पर्छजति मात्र। रा

६. **बदमासी गरे बापत गोलघरमा राखिने कैदीको जनाउः** शुरुदेखि**दिने** गोलघरमा रही

कैद भुक्तान गर्नुपर्ने कैदी बाहेक बदमासी गरे बापतनेगोलघरमाकैदीहरू राखि गोलघरमा राख्नासाथ कसूर खोली सम्बन्धित प्रमुख जिल्लारीलाईअधिकाजनाउ दिनु पर्छ र शंका देखिएमा सो अड्डाले तुरुन्त जाँच गर्न सक्नेछ ।

छ७. **थुनुवा वा कैदीको अभिलेखः राख्नुपर्ने**(१ कारागार कार्यालयले नियम ४ को उपनियम (१) बमोजिम अड्डा अदालतले पठाएका थुनुवा वा तस्वीरकैदीकार औंलाको छापसमेत लिई त्यस्तो थुनुवा वा कैदीको अभिलेख अनुसूचीजमकोलगत-१ बमोि फाराममा भरी पानै पिच्छे जेलर र फाँटवालाले सही पर्नेछगरीराख्नु।

(२) कुनै थुनुवा वा कैदी म्याद पुगी वा रुपैयाँमिन्हातिरी पाईवामाफीथुना वा कैदबाट छुटेमा वा मरेमा वा भागेमा समेत लगत फाराममायहोरासोहीजनाईव लगत कट्टा भएकोमा सो कुराको सूचना थुन्ने अड्डा अदालतलाईछ। दिनु पन

छतेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

८. **नजरबन्दी र थुनुवाको धरौटी किताबेमो**सजायः**लेख्न**ः नतोकी नजरबन्दी वा खाली थुनामा रहने थुनुवा चलानीसाथ बुझाउन ल्याएमा अनुसूचीँचा-२बमाकोजिमकोढा धरौटी किताबमा बुझाउन ल्याउनेको सहिछाप समेत गराई। राख्नुपछ

९. **भरपाई दिने**कारागारः : कार्यालयले आफूकहाँ बुझाउन ल्याएको थुनबुझीवा वा कैदी जेलर र फाँटवालाको सहिछाप परेको रीतपूर्वककोअड्डालाईभरपाई थुन्नेदिनुपर्छ ।

१०. **हाजिर गर्ने**कारागारेः : कार्यालयको लगत र धरौटी किताब बमोजिमकोकैदीकोथुनुवा र नाम र नम्बर पुकारी रोजरोजै हाजिर गरी हाजिर गर्नेलेपगरी राख्नुपर्छसहिछा ।

११. **थुनुवा वा कैदीको लगत पेशन**ः**पाल गन**ः सरकारले सूचना गरेको उत्सवमा थुनुवा वा कैदी छोड्नु परेमा कारागार कार्यालयले ठेकुवा लगतुनुवाबमोजिमकावा कैदीकोथ कैद

भुक्तानी कटाई बाँकी कैद देखाइएको लगत सम्बन्धित प्रमुखअधिकारी जिल्लाछेउ पेश गर्नुपर्छ ।

१२. **छुटछुटकारा्कारादिँदासाक्षीक्षीराख्नेः** (१) कारागारमा रहेका कैदीलाई छुट्कारा दिँदा नजिकको नातादार वा साथी भए निजहरू, नभए ३/४ भलाद्मीनजिकवा अड्डा साक्षी राखी छुट्कारा पाएको प्रमाणित गरी सोही दिनमा ीसमेतछुटुवा दिईपूज छाडिदिनु पर्छ ।

(२) थुनुवालाई छाड्नु पर्दा यथाशक्य थुन्ने कार्यालयमार्दछ पठाइदिनुसो प कार्यालय टाढा भई सम्भव नभएमा मात्र उपनियम (१) बमोजिमीछाडिदिनुगर पर्छ ।

१३. **जनाउ दिनेः** चोरी वा डाँका मुद्दामा सजाय पाएको चोर डाँका पालौतीचोरी डक गराउने र चोरीको माल लिई सजाय पाएका थुनुवा कैदीपाएमाछुट्कारापुनः निग्रानी राख्नु पर्ने भन्ने थुन्ने अड्डाले जनाउ दिएको थुनजुनजुनवावा कैदीइलाकाकोछुटेमाहो ट्सोही इलाकाको जिल्ला प्रहरी कार्यालयलाई जानकारी। दिनुपर्छ

१४. **बाटो खर्च दिनेः**छुट्कारा पाएका कैदी वा थुनुवाहरू मध्ये धेरै टाढाको घरसम्म पुग्न खर्च नहुने व्यक्तिलाई सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाटभएनिकासबमोजिम आवश्यक बाटो खर्च दिइनेछ ।

१५. **कैद सजायको म्याद पुगेपछिकारा्**काराछुट**दिनुपर्ने :** कारागारका कैदी वा थुनुवाहरू मध्ये कैद सजायको म्याद पुगेपछि नछुटी म्याद पुगेका चौबीसढ्ताघण्टाभन्कैदाभएमा जसको गफलतले भएको हो उसलाई प्रचलित कानुन बमोजिम गर्नुपर्छ ।

टछैठौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

छ

ठ१६. **रुपैयाँ तिरेमा छुटकदनेदनोराः** ीदने१ अड्डा अदालतबाट जरिवाना बापत कैद ठेकी आएकोमा सो जरिवाना र जरिवाना बापत ठेकिएको कैदकारागारेलगतकार्यालयले आफ्नो लगत पुस्तिकामा कायम गर्नु पर्नेछ र सो लगत कारीसिएकोसम्बन्धितजान अड्डा अदालतलाई दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम लगत कसिएकोमा जरिवाना तिर्नकीनसथुनामा बसिरहेको व्यक्तिले जरिवाना बापतको बाँकी रकम बुझाईमुक्तथुनामाहुनचाहेमा त्यस्तो व्यक्तिबाट कानुन बमोजिम बाँकी जरिवाना बापतकोबुझीरकमसदर स्याहा गरी लगत पुस्तिकाबाट जरिवाना तथा सो बापतको कैद लगत समेतागरी थुनाबाटकट्ट मुक्त गरिदिनु पर्नेछ ।

ङ**परिच्छेद-२क-**

सामुदायिक सेवा तथा खुला कारागार सम्बन्धी व्यवस्था

१६क. सामुदायिक सेवामा पठाउने सम्बन्धी व्यवस्थाः (१ कुनै मुद्दामा तीन वर्षसम्म कैद सजाय हुन सक्ने व्यक्तिले सामुदायिक सेवा गर्न चाहेमा कारीमुद्दा समक्षहेर्ने अधि अनुसूची-२क. बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि मुद्दा हेर्नेरीलेदेहायकाअधिका विषय उपर विचार गर्दा निवेदन माग बमोजिम कसुरदार ठहरिएको व्यक्तिलाई सामुदायिक सेवामा पठाउन मनासिव देखेमा कारागारको सट्टाायिकसामुदसेवामा पठाउने गरी निर्णय गर्न सक्नेछ :-

(क) कसुर र कसुर गर्दाको कारण र अवस्था,

(ख) निजको विगतको चालचलन,

(ग) निजको उमेर,

(घ) निजले कसुरका सम्बन्धमा गरेको साविती र निजले कसुरको लागि गरेको क्षमा याचना,

(ङ) निजले गर्न सक्ने सामुदायिक सेवाको प्रकृति ।

ठ आठौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ङदसौं संशोधनद्वारा थप ।

(३) उपनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ालप्रचलितकानुननेप बमोजिम स्थापना वा गठन भएको अदालत बाहेक मुद्दा हेर्नेकारीलेअन्य अधि कसुरदारलाई सामुदायिक सेवामा पठाउँदा सम्बन्धित जिल्ला समक्षअदालतत्यसरी सामुदायिक सेवामा पठाउने आधार र कारण समेत उल्लेख तिगरीमागअनुमगर्नु पर्नेछ

र सम्बन्धित जिल्ला अदालतले पनि त्यस्तो आधार र कारण ासिबमन देखेमा त्यस्तो कसुरदारलाई सामुदायिक सेवामा पठाउने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(४) उपनियम (२) बमोजिम मुद्दा हेर्ने अधिकारीले कसुरदारलाईदायिक साम सेवामा पठाउने निर्णय गर्दा दैनिक दुई घण्टा सामुदायिकगरेसेवामाबापत एक

दिनको दरले कैद कट्टा हुने गरी कसुरदारले कति अवधिवासामुदायिकगर्नु पर्नेस हो सो समेत खुलाउनु पर्नेछ ।

(५) उपनियम (२) बमोजिम मुद्दा हेर्ने अधिकारीले कसुरदारलाईमुदायिक सा सेवामा पठाउने निर्णय भएपछि काठमाडौं उपत्यकाको हकमाारव्यवस्थापनकाराग विभागले र काठमाडौं उपत्यका बाहिरको हकमा सम्बन्धितारकारकार्यालयलेग कसुरदारलाई सामाजिक सेवामा लगाउन इच्छुक विद्यालय, अस्पताल,स्थानीय निकाय, देवालय, वृद्धाश्रम लगायत यस्तै प्रकृतिका अन्य निकाय वा सामाजिकसंघसंस्थासँग लिखित समझदारी गरी कसुरदारलाई आवश्यक शर्तहरू पालना कबुलियतनामागर्ने गराई सामुदायिक सेवा गर्न त्यस्तो निकाय वा संस्थामा ेछपठाउनुर त्यसरीपन कसुरदारलाई सामादायिक सेवामा पठाउँदा कारागार व्य**व**भागलेस्थापर्ना सामुदायिक सेवा तथा खुला कारागार व्यवस्थापन केन्द्रीय समितिको **र का**र्यालयलेरगा सामुदायिक सेवा तथा खुला कारागार व्यवस्थापन जिल्ला समितिको परामर्श लिनु पर्नेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम पठाइएको कसुरदारले दिनकोदुईकम्तीमाघण्टा सम्बन्धित निकाय वा संस्थामा सामुदायिक सेवा गर्नु पर्नेछअवधिरस्वरोजगारकोबाँकी

रूपमा काम गर्न सक्नेछ ।

(७) उपनियम (५) बमोजिम सामुदायिक सेवामा पठाइएको लाईकसुरदार देहायको अवस्थामा सामुदायिक सेवाबाट फिर्ता गर्न आवश्यकसो ठानकोमअनुमतिको लागि कारागार व्यवस्थापन विभाग वा कारागार कार्यालयले सम्बन्धित जिल्ला अदालत

समक्ष लेखी पठाउनु पर्नेछ :-

(क) निजले प्रचलित कानुन विपरीत कार्य गरेमा,

(ख) निजले सम्बन्धित निकाय वा संस्थासँग भएको समझदारीपत्र बमोजिम ठेकिएको काम नगरेमा,

(ग) निजले सामुदायिक सेवामा जाँदाको बखत गरेकोा कबुलियतनाम विपरीत कार्य गरेमा ।

(८) उपनियम (७) बमोजिम अनुमतिको लागि लेखिआएमा र रलाईकसुरदा सामुदायिक सेवाबाट फिर्ता गर्न मनासिव देखेमा सम्बन्धितअदालतलेजिल्ला त्यस्तो कसुरदारलाई सामुदायिक सेवाबाट फिर्ता गर्ने अनुमति दिनेछ ।

(९) उपनियम (८) बमोजिम कुनै कसुरदारलाई सामुदायिकफिर्तासेवाबाटगर्ने अनुमति प्राप्त भएमा कारागार व्यवस्थापन विभाग वा कारागारार्यालयलेक त्यस्तो कसुरदारलाई सामुदायिक सेवाबाट कारागारमा फिर्ता गर्नेछ ।

(१०) उपनियम (९) बमोजिम सामुदायिक सेवाबाट फिर्ता गरिएकोकसुरदारले बाँकी कैद कारागारमा रही भुक्तान गर्नु पर्नेछ र निजलाईअवधिमासोहीपुनःकैद सामुदायिक सेवामा पठाइने छैन ।

१६ख. खुला कारागार सम्बन्धी व्यवस्थाः (१) नेपाल सरकारले आवश्यकता अनुसार नेपालभित्र रहेको कुनै भवन वा स्थानलाई खुला कारागारको रूपमानेछतोक्न। सक

(२) तीन वर्षभन्दा बढी कैद सजाय भई कम्तीमा एक तिहाईकैदकाअवधि भुक्तान गरिसकेको कैदीले उपनियम (१) बमोजिम तोकिएकोरागारमाखुलाबस्न का चाहेमा अनुमतिको लागि अनुसूची २ख बमोजिमको ढाँचामातक रागारसम्बन्धि कार्यालय मार्फत कारागार व्यवस्थापन विभाग समक्ष निवेदनु दिनर्पेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम प्राप्त हुन आएको निवेदन उपरू गरीजाँचबुभ कारागार व्यवस्थापन विभागले उक्त निवेदन सामुदायिक सेवाखुलतथा कारागार व्यवस्थापन केन्द्रिय समिति समक्ष पठाउने छ र सो समितिलोकुरामादेहायकविचार

गरी कैदीलाई खुला कारागारमा बस्ने अनुमति दिन हुनेन्धमानहुनेकारण रसम्बआधार खुलाई कारागार व्यवस्थापन विभाग समक्ष सिफारिस गर्नेछ :-

(क) अपराध गर्दाको कारण र अवस्थाको सम्बन्धमा फैसलामा उल्लेख भएको व्यहोरा,

(ख) कैदमा रहँदा जेलरले प्रमाणित गरिदिएको निजको चालचलन,

(ग) कैदीको उमेर,

(घ) कैदीले गर्न चाहेको स्वरोजगारको प्रकृति तथा रोजगारदाताल तोकेको रोजगार सम्बन्धी सेवाका शर्त तथा सुविधा ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम सामुदायिक सेवा तथा खुलारकारागाव्यवस्थापन केन्द्रीय समितिले कारागार व्यवस्थापन विभाग समक्ष कैदीलाईकारागारमाखुला बस्ने अनुमति दिने सिफारिस गरेमा कारागार व्यवस्थापन विभागलेरोजगारदाताकुनै कहाँ रोजगार गर्ने कैदीको हकमा रोजगारदातासँग समझदारीपत्रस्वरोजगारगरी र गर्ने कैदीको हकमा त्यस्तो स्वरोजगारको विवरण खुलाई आवश्यर्कपालनाशतगर्ने कबुलियतनामा गराई खुला कारागारमा बस्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(५) उपनियम (३) र (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएायकोतापनि देह कैदीलाई खुला कारागारमा बस्ने अनुमति दिइने छैन :-

(क) एकपटक कारागारबाट भागेको कैदी,

(ख) कैदमा रहँदा असल चालचलन नभएको भनी अभिलेखमा जनिएको कैदी,

(ग) मानसिक सन्तुलन ठिक नभएको भनी चिकित्सकले प्रमाणित गरी दिएको कैदी,

(६) उपनियम (४) बमोजिम खुला कारागारमा बस्ने अनुमतिकैदीलेप्राप्त देहायका शर्तहरू पालना गर्नु पर्नेछ :-

(क) खुला कारागारमा बस्ने अनुमति दिंदाका बखत उल्लिखित काम मात्र गर्नु पर्ने,

(ख) खुला कारागार क्षेत्रबाट बाहिर जाँदा वा खुला कारागारभत्र ि

आउँदा कैदीको साथमा रहेका सामानहरू जाँच गराउनु पर्ने र निजको साथमा आएका मानिसको अभिलेख गराउनु पर्ने,

(ग) निर्धारित समयमा मात्र खुला कारागार क्षेत्रबाट बाहिरेजानर खुला कारागार भित्र आउनु पर्ने,

(घ) कबुलियतनामा तोकिएको स्थान र क्षेत्र बाहेकका अन्य स्थान र क्षेत्रमा बसोबास गर्न नहुने,

ढ

(ङ) खुला कारागारमा परिवार बाहेक अन्य व्यक्तिलाई स्थायीमारूप बस्न नदिने,

(च) खुला कारागार अधिकृतले समय समयमा दिएको निर्देशन पालन गर्नु पर्ने ।

(७) कुनै कैदीले उपनियम (६) मा उल्लिखित शर्तहरू पाल**न**पाइएमागरेको कारागार व्यवस्थापन विभागले त्यस्तो कैदीलाई खुला ाटकारागारबफिता गर्नेछ ।

(८) उपनियम (७) बमोजिम फिर्ता गरिएको कैदीले कैदकोवधि बाँकी अ कारागारमा भुक्तान गर्नु पर्नेछ र निजलाई सोही कैद ाबापतकारागारमापुनः खुल पठाइने छैन ।

१६ग. सामुदायिक तथा खुला कारागार व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यव**था** **:**

(१) सामुदायिक सेवा तथा खुला कारागारको सञ्चालन व्यवस्थापनको सम्बन्धमा कारागार व्यवस्थापन विभागलाई राय सुझाव दिन र कसुरदारलाई सामुदायिक सेवा वा खुला कारागारमा पठाउने सम्बन्धमा विभागलाई आवश्यक परामर्शदनदेहार्या बमोजिमको एक सामुदायिक सेवा तथा खुला कारागार व्यवस्थापनेन्द्रीयकसमिति रहनेछ :-

(क) महानिर्देशक, कारागार व्यवस्थापन विभाग - अध्यक्ष

(ख) प्रतिनिधि (वरिष्ठ प्रहरी उपरीक्षक), प्रहरी प्रधान कार्यालय -सदस्य

(ग) कानुन अधिकृत, गृह मन्त्रालय - सदस्य

(घ) प्रतिनिधि (उपसचिव), कानुन, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय - सदस्य

(ङ) कारागार सुधार र सामुदायिक सेवाको क्षेत्रमा कार्यरत गैर सरकारी संस्थामध्येबाट कारागार व्यवस्थापन विभागको

महानिर्देशकले तोकेको दुई जना प्रतिनिधि - सदस्य

(च) निर्देशक, कारागार व्यवस्थापन विभाग - सदस्य-सचिव

(२) जिल्लास्तरमा सामुदायिक सेवा र खुला कारागारको सञ्चालनतथा व्यवस्थापन गर्न र कुनै कसुरदारलाई सामुदायिक सेवामान्धमापठाउनेकारागारसम्ब कार्यालयलाई आवश्यक परामर्श दिन प्रत्येक जिल्लामा देहायमकोबमोजिएक सामुदायिक सेवा तथा खुला कारागार व्यवस्थापन जिल्ला समिति रहनेछ :-

(क)	जेलर, कारागार कार्यालय	-अध्यक्ष
(ख)	प्रतिनिधि, जिल्ला प्रहरी कार्यालय	- सदस्य
(ग)	प्रतिनिधि, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	- सदस्य
(घ)	प्रतिनिधि, जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय	- सदस्य
(ङ)	कारागार सुधार र सामुदायिक सेवाको क्षेत्रमा कार्यरत गैर सरकारी संस्थामध्येबाट जेलरले तोकेको एकजना प्रतिनिधि	- सदस्य

(३) उपनियम (१) वा (२) बमोजिमको समितिले बैठकमा शेषज्ञलाईकुनैवि पर्यवेक्षकको रूपमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(४) उपनियम (१) वा (२) बमोजिम समितिले बैठक सम्बन्धीवधिकार्यआफैं निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(५) उपनियम (१) वा (२) बमोजिमको समितिको अन्य काम,यकर्तव्रअधिकार कारागार व्यवस्थापन विभागले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

१६घ. सामुदायिक सेवा कृतअधिकृतर **खुलार** खुलाकारागारागार**अधिकृत**अधिकृत**तोक्नसक्ने**तोक्नः सामुदायिक

सेवामा संलग्न रहेका कसुरदार र खुला कारागारमा बस्नेलचलनकैदीकोर काम,चा कारवाहीको अनुगमन र निरीक्षण गरी कारागार व्यवस्थापन ागविभवा कारागार कार्यालय समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्न, खुला कारागारमा जानैदीकोचाहनेलगतक संकलन तथा सामुदायिक सेवा लिन चाहने निकाय वा संस्थागत सम्पर्कनतथाराख्सामुदायिक सेवा तथा खुला कारागार सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा गर्नोगकार्यमावा कारागारविभ

कार्यालयलाई सहयोग गर्न गृह मन्त्रालयले कारागार व्यवस्थापनागवा सोविभ अन्तर्गत कार्यरत कुनै अधिकृतलाई सामुदायिक सेवा अधिकृत रअधिकृतखुला **का**रागारोरूपमा

तोक्न सक्नेछ ।

१६ङ. **बाल सुधार गृहमा रहने अवधि बढाउनेसक्ने**प्रचलितः : कानुन बमोजिम बाल सुधार गृहमा पठाइएका बालबालिकाको उमेर १६ वर्ष पुगेकोम्बन्धिभएतापनिबालससुधार गृहले निजको चालचलनमा सुधार आएको र निजलाई थपबालअवधिसम्मसुधार गृहमा राख्न उपयुक्त छ भनी सिफारिस गरेमा जेलरले त्यस्ता बालबालिकाको हकमा बाल सुधार गृहमा बस्ने अवधि बढाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-३-

कारागारको पालो पहरा र रेखदेख

१७. **पहरा गर्ने सुरक्षाकर्मीहरूकोहरूकर्तव्यः** कारागारमा पालो पहरा गर्ने सुरक्षाकर्मीहरूले कारागारको ढोका ढोकाहरूमा र कारागार परिधि वा पर्खालहर चारैतर्फबा पालैसँग चपट दिई कैदी वा थुनुवाहरू भाग्छन् कि भनी सतर्क रहीहरूकैदीभाग्नथुनुवानपाउने गरी होसियारी साथ खबरदारी गरी आफ्ना अखडासम्म बराबर टहली रहनुपर्छ ।

१८. **सेन्ट्रीर्को**र्व्यव्यकतः कारागारर्माव्य पालो पहरा गर्न खटिएका सुरक्षाकर्मीहरूले स्तुरपालैसँग द माफिक खबरदार बोली रमन घुमे नघुमेको सेन्ट्रीलेजहरूलेविचार खबरदारगरीनि बोलेकोमा सेन्ट्रीले पनि खबरदार बोल्नुपर्छ । सोपालोबमोजिमपुगेपछिआफ्नोनिजले अर्को पालेलाई उर्दी सुनाई जिम्मा दिनुपर्छ ।

१९. **अखडा अखडामा पुगेपछि खबरदार बोल्नेः** कारागारभित्र रमन घुम्न खटिएका सुरक्षाकर्मीहरूले ४ अखडामा बसी पालो बाँधी पर्खालकोकिनारैकिनाराघुमी अखडा अखडामा पुग्नासाथ खबरदार बोल्नु पर्दछ सो अखडामा बस्नेखबरदारपालेलेबोले नबोलेको सेन्ट्रीले विचार गर्नुपर्दछ । कैदी वा थुनुवाहरूलागेकोभाग्नदेखियोउम्कनभने अलार्मको सूचना वा आवाज दिई तुरुन्त पत्री कारागार ाकार्यालयमबुझाई दिनुपर्छ ।

२०. **कमाण्डर र अधिकृतको कामः** कारागारमा रमन घुम्न खटिएका सुरक्षाकर्मीहरूको दस्तुर माफिक घुमे नघुमेको कमाण्डरले जाँची सो बमोजिमकमाण्डरलेनभएमा अधिकृतमा र अधिकृतले कारागारको जेलरलाई र सम्बन्धितडड्डालाईतालुक असमेत प्रतिवेदन दिनुपर्छ ।

ढ२०क. **निर्देशन र नियन्त्रण:** कारागारको पालो पहरा र रेखदेखको काम जेलरको सामान्य निर्देशन र नियन्त्रणमा हुनेछ ।

परिच्छेद-४-

श्रेणी विभाजन र सिधा तथा सुविधहरूाहरू

ज्ञण२१. ....

२२. **लुगा सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) कारागारका कैदी र थुनुवाहरूलाई निम्नलिखितानुसार लुगा बाँडिनेछ :-

(क) मर्दानालाई जाडो समयमा कुर्था एक र सुरुवाल एक तथा गर्मी समयमा कट्टु एक र बुशर्ट एक समेत गरी जम्मा वर्षको दुई पटक,

(ख) जनानालाई दश हाते धोती र चोलो एक दरले टक,वर्षको दुई प

(ग) नाबालक बालक बालिकालाई कमीज १, सुरुवाल १ वा घाँघर १ सुरुवाल १ दरले वर्षको दुई पटक र सुती कपडाको कोट १ गलबन्दी १ र टोपी १ वर्षको एक पटक ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम वर्षको दुई पटक लुगा बाँड्दार कार्तिकवैशाख महिनामा बाँडिने छ । वर्षको एकपटक बाँडिने चाहिँनामकार्तिकदिइनेछमहि ।

ज्ञज......... कुनै थुनुवा कैदीले आफ्नै तर्फबाट लुगालुगाल्याएमालगाउनसोहीदिइने छ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम दिइने लुगाको निमित्त कपडाकोर किसिमनमूना प्रमुख जिल्ला अधिकारीले पास गरिदिए बमोजिम तयार गरीछदिइने।

ज्ञद्द तर कैदी वा थुनुवाले आफू खुशी लुगा लगाउन चाहेमा स्वीकृत नमुन बमोजिमको लुगाको निमित्त पर्न आउने मुल्य बराबरकोकैदीरकमवात्यस्ताथुनुवालाई दिइनेछ ।

(४) उपनियम (१) को अतिरिक्त देहायका प्रकारका चीज देहायोजिमबमदिइने

छ :-

ढ नवौं संशोधनद्वारा थप ।
ञ्णनवौं संशोधनद्वारा खारेज ।
ञ्ञनवौं संशोधनद्वारा झिकिएको ।
ञ्दृदसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

ञ्घ

ञ्घ(क) प्रत्येक कैदी वा थुनुवालाई चार हाते काम्लो एक र पाँच हाते पाखी उक वा काम्लो र पाखीको सट्टा सिरक डसना लिन चाहने

बन्दीलाई तीन किलो कपास बराबरको सिरक एक तथा तीन किलो कपास बराबरको डसना एक र चार हाते कोराको च्यादर वा तन्ना एक हरेक दुई वर्षमा एक पटक ।

(ख) प्रत्येक कैदी वा थुनुवालाई सुत्न निमित्त डेढ हाते चौडाई साढ चार हात लम्बाइकै सुकुल एक हरेक ३ वर्षमा एकपटक ।

ञ्ढ(५) उपनियम (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनिवाकुनै कैदी थुनुवालाई दुई वर्ष नपुग्दै छुटी जाने भएमा निजलोन लिएकोकारागार उक्त साम प्रशासनलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

ञ्छ**२३. सिधा सम्बन्धी व्यवस्था :** कारागारका थुनुवा वा कैदी र तीनका नाबालक आश्रितहरूलाई प्रत्येक दिन दिइने सिधाको दर अनुसूचीकए बमोजिम-३तोहिनेछ ।

ञ्ट**२४. सुत्केरीलाईथप सिधा**थप **सिम्बन्धी**धा सम्बन्धी**व्यवस्था**व्यवस्थाः छानविन तथा अनुसन्धान केन्द्र तथा

कारागारमा थुनिएका जनाना थुनुवा वा कैदी सुत्केरी भएमीउतार्नसुत्केरनियम २३

बमोजिम दिइने सिधा बाहेकसुत्केरी हुनु तीस दिन अघिसुत्केरीदेखि भएको मितिले
ञ्ठ

६० दिनसम्म देहाय बमोजिम थप सिधा र सामान दिइने छ :-

(क)	मसिनो चामल प्रतिदिन	चार सय ग्राम,
(ख)	घिउ प्रतिदिन	एक सय ग्राम,
(ग)	खानेतेल प्रतिदिन	एक सय मिलिलिटर

(घ)	ज्वानो प्रतिदिन	पचास ग्राम
(ङ)	कोरा कपडा एक सुत्केरी अवधिको लागि	पाँच मिटर
(च)	साधारण राडी एक सुत्केरी अवधिको लागि	एक थान
(छ)	एक सुत्केरी अवधिको लागि	एक सय रुपैयाँ नगद

ञघनवौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ञद्धनवौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ञछसातौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ञटछैठौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ञठनवौं संशोधनद्वारा थप ।

ञद्ध

ञड**२४क. <u>चौकिदार, नाइके र सहनाइकेको नियुक्ति</u>ः र**(१)**संख्या**कारागारको आन्तरिक व्यवस्थापनमा सहयोग लिने प्रयोजनको लागि जेलरलेकैदीहरूमध्येबाटकारागारका देहाय बमोजिमको संख्यामा चौकिदार, नाइके र सहनाइके नियुक्तिक्नेछ :-गर्न स

(क) प्रत्येक कारागारमा महिला तथा पुरुष कारागारको लागि एक/एक जना र छुट्टा छुट्टै कम्पाउण्ड भएको प्रत्येक कारागार भवनको लागि एक/एक जना चौकिदार,

(ख) पच्चीस बन्दी बराबर एक नाइके र

(ग) दश बन्दी बराबर एक सहनाइके ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम चौकीदार नाइके र सहनाइकेकोनिर्धारणसंख्यागर्दा आषाढ मसान्तको बन्दीहरूको संख्यालाई आधार बनाउनुजेलरलेपर्नेछ रसो नामावली सहितको विवरण कारागार व्यवस्थापन विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कैदबाटपटक एक फरार भै पुनः पक्राउमा परेर कैदमा रहेको, कैदी भगाउनेवाथुनुवकाममालाईसंलग्न रहेको, अरू कैदी वा थुनुवालाई यातना दिएको, खराब कोचालचलनर सोहीभए आर्थिक वर्षको बीचमा कैद मुक्त हुने अवस्थामा रहेको बन्दीलाई,नाइके चौकिदारसहनाइकेमा नियुक्त गरिने छैन ।

(४) चौकिदार, नाइके र सहनाइकेले अरू बन्दी वा थुनुवालाईरिकयातनाशारी दिएको र अरू बन्दीसँग कुनै किसिमको अनुचित फाइदाएमालिएकोजेलरलेपाइ त्यस्तो व्यक्तिलाई चौकिदार, नाइके र सहनाइकेबाट तुरुन्त हटाउनु पर्नेछ ।

ञढ२५. **चौकिदारलाईथर्प सुविधा सम्बन्धी व्यवस्थाः** कारागारको बन्दी वा कैदी मध्येबाट रहने चौकिदार, नाइके र सहनाइकेलाई नियम २३ बमोजिमसधा दिइनेबाहेक दिहाय बमोजिम थप सुविधा दिइने छ :

(क)	चौकिदारलाई प्रतिदिन	पचहत्तर पैसा
(ख)	नाइकेलाई प्रतिदिन	साठी पैसा
(ग)	सहनाइकेलाई प्रतिदिन	पैंतालीस पैसा

ञडदसौं संशोधनद्वारा थप ।
ञढछैठौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

ञछ

द्ग२५क. **सिधा वा सुविधा नपाउनेः** यस परिच्छेदमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सामुदायिक सेवा वा खुला कारागारमा रहेको कसुरदार सोवाकैदीलेअवधिभर यस

परिच्छेद बमोजिम पाउने सिधा वा सुविधा पाउने छैन ।

परिच्छेद- -५

भेटघाट वा पत्रव्यवहार गर्ने

२६. **भेटघाट र पत्रव्यवहारको सुविधाः** (१ कारागारमा रहेका सबै थुनुवा वा कैदीहरूलाई

देहायको सुविधा दिइनेछ :-

(क) कार्यालयको टायममा जेलरको रेखदेखमा हप्ताको दुई पटक आफ्ना नातादार र मित्रहरूसँग भेटघाट गर्न पाउनेछ । त्यसरी भेटघाट गर्दा कैदी वा थुनुवा कारागारको ढोकाभित्र र भेट गर्न आउने व्यक्ति ढोका बाहिर रही कुरा गर्न पाउनेछ ।

(ख) जेलरले सेंसर गरी पास गरेको प्रत्येक चिठ्ठी लिना र एक हप्ताम दुईटासम्म चिठ्ठी जेलरद्वारा सेंसर गराई पठाउन सक्नेछ ।

(ग) नेपाल सरकारबाट इजाजत प्राप्त वा अनुमति दिइएका अखबार, म्याग्जिन तथा किताबहरू लिन पाउनेछ ।

द्ज(घ) जेलर वा निजले तोकेको कर्मचारी वा सुरक्षाकर्मीको रोहवरम आफ्नो परिवारसँग टेलिफोन वा अन्य सञ्चार सम्पर्क गर्ने सुविधा पाउन सक्नेछ ।

द्द(३) उपनियम (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएरागारतापनि का तथा कैदी वा थुनुवाको अवस्थाको विषयमा जानकारी लिनकोमत्तकुनैर्नि संचार माध्यमका प्रतिनिधि वा अध्ययन अनुसन्धान कार्यमा संलग्न वाव्यक्तिसंस्थाले औपचारिक रूपले अनुरोध गरेमा जेलरले कैदी वा थु**नु**वासँर्गेअनुमतिभेटघाटदिन ग सक्नेछ ।

द्ण्दसौं संशोधनद्वारा थप ।
द्ज्ञदसौं संशोधनद्वारा थप ।
द्द्दसौं संशोधनद्वारा थप ।

ज्ञट

परिच्छेद- -६

थुनुवार कैदीहरूहरूको चाल चलनको रेकर्डराख्न

द्च**२७.कैदी**कैदी**हरू**हरू**को चालचलनको अभिलेखेराख्ने**(:१ : कारागारभित्र बदमासी गर्ने वा कारागार ऐनको दफा २२ वा २४ बमोजिमको गर्न नहुने काम गरेमौदीहरूलाईत्यस्ता कप्रचलित कानुन बमोजिम सजाय गरी त्यस्ता कैदीहरूको नाम नामेसी,कसुरगरेकोपाएको सजाय लेखी एउटा लगत किताब खडा गरी राख्नु पर्नेछ ।

(२) कारागार भित्र असल चालचलन भएका कैदीहरूको नाम नामेसी,गरेको कसुर र पाएको सजाय उल्लेख गरी निजहरूको अर्को छुट्टैखडालगतगरिराख्नुकिताब पर्नेछ ।

(३) कुनै उत्सवमा छुट्ने कैदीहरूको लगतमा उपनियम ॊ१ लगतबमोजिमक किताबमा परेका कैदीहरूको नाम लेखी पठाइने छैन ।

ह्ढ२८. ....

ह्छ२९. **असल चाल चलन भएका कैदीको कैद सजाय्**याउन्**छोटेः** ्(१) असल चाल चलन भएका कैदीलाई तोकिएको कैदको सजायमा बढीमा पचास प्रतिशतसम्मकैदकोसजाय छोट्याउन सकिनेछ ।

ह्ट(१क) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनिमुद्दामादेहायको कैद सजाय पाएको व्यक्तिको कैद सजाय छोट्याउन सकिने छैन :-

(क) जीउ मास्ने बेच्ने,

(ख) जबरजस्ती करणी,

(ग) कैदबाट भागे भगाएको,

(घ) भन्सार चोरी निकासी पैठारी,

(ङ) लागू औषधिको कारोबार,

(च) भ्रष्टाचार सम्बन्धी,

ह्घपाँचौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ह्ढनवौं संशोधनद्वारा खारेज ।
ह्छसातौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ह्टदसौं संशोधनद्वारा थप ।

(छ) जासुसी सम्बन्धी

(२) कारागार भित्र बफादारी साथ काम गर्ने चौकिदार, सहनाइके, शिक्षक

तथा कामदारलाई साल सालै काम गरेकोमा क्रमशः चौकिदारलाईवर्षको१२ महिना, नाइकेलाई १ वर्षको १ महिना १५ दिन, सहनाइकेलाई १महिनाकोवर्षकोदरले१ र शिक्षक वा कारखानामा कामदारको रूपमा काम गरेको कैदीलाईरवा कारखानाकोजेल

प्रतिवेदन बमोजिम १ महिना राम्रो काम गरे बापत दिने५ कैदो दरलकट्टी सुविधा दिन सकिनेछ । यस उपनियम बमोजिम पाउने कैद कट्टी सुविधायम उपनि(१बमोजिम छोट्याइने कैदको सजायको अवधिमा गणना गरिनेछ ।

द्दठ(२क) उपनियम (१) र (१क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको असलभएतापनि चालचलन भएका सत्तरी वर्ष उमेर पुगेका कैदीहरूको हकमातशतसम्मकोपचहत्तरप्रा कैद सजाय छोट्याउन वा दुवै आँखा नदेख्ने वा दुवैअङ्गभङ्गखुट्टाभईनचल्नेओछ्यानवा परी निको नहुने अवस्थामा पुगेको भनी सरकारी चिकित्सकलेरिसगरेकासिफाकैदीको हकमा बाँकी कैदको सजाय छोट्याउन सकिनेछ ।

द्दड(३) द्दढउपनियम (१), (२) र (२क) बमोजिमकैदको सजाय छोट्याउन जेलरले राय साथ प्रमुख जिल्ला अधिकारी समक्ष पेश गरीजल्लाप्रमुखअधिकारीले क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय मार्फत कारागार व्यवस्थापन विभागमापठाउनु पर्नेछ र

कारागार व्यवस्था विभागले पनि निकाशाको लागि गृह मन्त्रालयमापेश गर्नु पर्नेछ । गृह मन्त्रालयबाट कैदको सजाय छोट्याउने निकाशाघण्जेलरभएमाले कैदको लगतमा कट्टा

गरी कैदीलाई छोडिदिनु पर्नेछ ।

घज्ञ**३०. कैद गर्ने अवधिः**(१ प्रचलित कानुन बमोजिम जन्मकैदको सजाय पाएको कैदीलाई कैद

गर्दा बीस वर्ष कैद गरिनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम कैद गरिने अवधिभित्र कारागारमादैज्याराम्रो
८
चालचलन भएको कैदीलाई नियम २९ बमोजिम कैद माफीश्री ५हुनका हजुरमा जाहेर गर्न सकिनेछ ।

द्दठदसौं संशोधनद्वारा थप ।
द्दडनवौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
द्दढदसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
घण्दसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
घज्ञदसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
८२०६५ जेष्ठ १५ गतेको संविधान सभाको पहिलो वैठकबाटत्रसमाप्तराजतन्भई २०६५।२।१६ मा भएको नेपालको अन्तरीम संविधानको चौथो संशोधनबाट राष्ट्राध्यक्षको रूपमा राष्ट्रपति रहनोयमभएकोव्यवस्था ।क

३१. पढ्नलाई स्कूलकोप्रबन्धः (गर्ने१ कारगारमा थुनिएका केटाकेटीहरू र प्रौढ

व्यक्तिहरूको आवश्यकतानुसार प्राथमिक, मिडिल र प्रौढ स्कूलकोयवस्थार सो॒ स्कूललाई चाहिने आवश्यकीय सहायताको प्रबन्ध गरिनेछ ।

घ्ट(२) उपनियम (१) बमोजिम व्यवस्था गरिएको स्कूलमा यथाशक्यरागारमाका रहेका शिक्षित व्यक्तिहरू मध्येबाट जेलरले योग्य छानी रूपमाशिक्षककोनियुक्ति गर्नेछ । शिक्षकको काम गरेबापत निजलाई मासिक ६०।- रुपैयाँकारश्रमिकदरलेदिइनेछपा।

घघ**३२. प्रशिक्षकको पारिश्रमिकः** (१) कारागारमा रहेका कैदी वा थुनुवाहरूलाई असल मनोवृत्ति तर्फ उन्मुख गराउने किसिमको प्रशिक्षण योग्य व्यक्तिहरूबाटनेछ। गराइ

(२) प्रशिक्षकलाई पारिश्रमिकको रूपमा एकपटकमा एक सय रुपैयाँसम्म दिइनेछ । जेलरले प्रशिक्षण दिने व्यक्ति तथा प्रशिक्षणकोबारेमाविषय प्रमुख जिल्ला अधिकारीको निकासा लिनु पर्नेछ ।

३३. पुस्तकालय र रेडियो केन्द्रः थुनुवा**राख्ने** वा कैदीहरूको समय सदुपयोग गर्नलाई नेपाल सरकारले तोकिदिएको कारागारमा पुस्तकालय र रेडियोणकेन्द्र श्रवसमेत राखिनेछ ।

३४. घरेलु इलम केन्द्र समेतः कारागारभित्र**खोल्ने** रहेका कैदीहरूको समयको सदुपयोग गराउन र स्वावलम्बी बनाउनको लागि नेपाल सरकारले घरेलुम्बन्धीइलमकारखानास खोल्न सक्नेछ ।

घढ**३४क.सीप विकास तथा स्वास्थ्य र शिक्षा सम्बन्धी तालिम सञ्चालन :** कुनै संघ संस्थाले बन्दीको सीप विकास एवं स्वास्थ्य र शिक्षा सम्बन्धी ज्ञानकोमत्तनिकिारागार भित्र त्यस्तो

सीप विकास एवं स्वास्थ्य र शिक्षा सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ननिवेदन दिएमा र त्यस्तो तालिम बन्दीको निमित्त उपयोगी हुने देखिएमायवस्थापनकारागार विभागले॒ त्यस्तो तालिम सञ्चालन गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।

३५. कारखानामा काम लगाउनेः (१) राजकाज सम्बन्धी मुद्दाको कैदी वा थुनुवा बाहेक अरू कैदी वा कैदीनीहरूलाई कारागार कारखानामा काम लगाउनेकनेछसा।

घट्टनवौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
घघनवौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

घ्ढदसौं संशोधनद्वारा थप ।

ज्ञढ

(२) काममा लगाउने कैदी वा थुनुवा झिक्दा काम लगाउनेरकर्मचकारागारी कार्यालयको कर्मचारी समेत दुवै थरी बसी एक एक गिन्तीने दिनेगरीलिगर्नुपर्छ । सो काममा गएका कैदी वा थुनुवा चिन्ने रेखदेखघ्छनाइकेगर्नएकजना समेत पठाउने गर्नुपर्छ ।

३६. **चोरी गरेमा प्रचलिन नेपाल कानुन बमोजिमः** कारखानामा**हुने**काम गर्दा सो कारखानाको मालसामान चोरी गऱ्यो भने चोरी गरेकोलीमालप्रचलितबुझीनेपाल कानुन बमोजिम गर्नुपर्छ ।

३७. **नगद जम्मा गर्ने र त्यसको भरपाईः** (१**दिने**कारागारमा कैदी वा थुनुवाहरूले सञ्चित गरी राखेको वा कारखानामा काम गरी कमाएको नगदागारकारभित्र राख्दा चोरी हुन सक्ने हुँदा चाहिएका बखत आवश्यकतानुसार दिनेरागार कार्यालयकोगरी धरौटी खातामा प्रचलित नेपाल कानुनको रीत पुऱ्याईर्चआम्दानीगर्न सकिनेछख र सो धरौट राख्न कैदी वा थुनुवालाई धरौटी रहेको अंककोरसिददिनुरीत**पर्छ**ूर्वकको।

(२) उपनियम (१) बमोजिम कैदी वा थुनुवाबाट धरौट रहने रुपैयाँहरूआएका देहायका कारागारहरूमा जेलरले देहाय बमोजिमको रुपैयाँसर्म्मालयको कायतहविलमा मौज्दात राख्न सक्नेछ । सो भन्दा बढी नगद नजिकको बैंकलकोवाधरौटीमा खातामा जम्मा गरिदिनु पर्छ ।

(क)	घ्टकेन्द्रीयकारागारलाई	रु.१०००।-
(ख)	बीरगञ्ज घ्ठ...... कारागारलाई	रु.५००।-
(ग)	विराटनगर घ्ड...... कारागारलाई	रु.५००।-
(घ)	पाल्पा घ्ढ...... कारागारलाई	रु.५००।-
(ङ)	अरू प्रत्येक कारागारलाई	रु.१००।-

३८. **स्वास्थ्यको हेरविचार गर्नेः** (१) जेलरले कारागारका कैदी वा थुनुवाहरूलाई स्वास्थ्यको

लागि अन्नपानीको राम्रो प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।

घछदसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
घटदसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
घठदसौं संशोधनद्वारा झिकिएको ।
घडदसौं संशोधनद्वारा झिकिएको ।
घढदसौं संशोधनद्वारा झिकिएको ।

द्दण

(२) कारागारभित्र कैदी वा थुनुवा रहेका ठाउँ ठाउँमा पिसाबाइखाना, खानाहरूमा समेत दरबन्दी भैरहेको मेहत्तर, च्यामे भङ्गीहरूद्वारारोजैरोजसुग्घर सफा गराई चुन, फिनेल, पोटास इत्यादि छर्ने गराउनु पर्छ ।

(३) कारागारका कैदी वा थुनुवाहरूको स्वास्थ्य निमित्त कुनैकाबाजीकिसिम

राखी लिन दिन नपाउने गरी कारागार सुहाउँदो विभिन्न किसिमको मनोरञ्जन खेलकूदको प्रबन्ध हुन सक्नेछ ।

द्धण**३९. <u>डाक्टर जँचाउने</u>**(:१): जेलरले कारागारका कैदी थुनुवाहरू बिरामी भएमा ाकारागारक भए कारागारको डाक्टर चिकित्सक र कारागारको नभए नेपालभित्रनजिक इलाकाको पाएसम्म सरकारी अस्पताल, डिस्पेन्सरीको डाक्टर वा अन्य योग्यचिकित्सक कहाँ लगी

वा आवश्यक भए बोलाई निजबाट जँचाई समयमा औषधिगराउनउपचारपर्छ ।

(२) कडा रोग लागेको कुनै कैदी थुनुवालाई त्यसरीमोजिमउपनियम (१)ब जचाउँदा डाक्टर चिकित्सकले कारागार बाहिर नजिक इलाकाकोवानेपालभित्र कहींको अस्पताल स्वास्थ्य गृहमा राखी वा विशेषज्ञबाट जँचाई उपचाराउनुगरअत्यावश्यक छ

भनी प्रमाणित गरिदिएमा जेलरले सो बमोजिम समयमा जँचाउने,ाजगराउनेइलवा भर्ना गर्ने उचित प्रबन्ध मिलाउनु पर्छ ।

(३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम कारागार बाहिर जँचाउनुअस्पताल,वा

स्वास्थ्य गृहमा भर्ना गर्न लैजादा, ल्याउँदा वा भर्ना कैदीगरीराख्दाथुनुवा भाग्न, भगाउन नपाउने गरी पालोपहराको राम्रो प्रबन्ध मिलाउनुरनजिकपर्छइलाकाको। त बाहेक बाहिर बेइलाकाको विशेषज्ञ जँचाइएका

अस्पताल, ृहमास्वास्थ्यभर्नाग गरी औषधि उपचार गराउन आवश्यक भए त्यस्तो बिरामी कैदी थुनुवालाईपर्नेइलाक कारागारमा सरुवा गर्नु पर्छ ।

(४) बिरामी बाहेक अरू कैदी थुनुवालाई पनि रोगबाट बचावटबराबर गर्न डाक्टर चिकित्सकबाट जँचाई डाक्टर चिकित्सकको राय बमोजिमर्नआवश्यकग व्यवस्था मिलाउन पर्छ ।

द्धज्ञ(५) गम्भीर प्रकृतिको रोग लागेको थुनुवा वा कैदीलाईौषधि नियमित अ उपचारको अतिरिक्त पौष्टिक खुराक आवश्यक छ भनी चिकित्सकलेसफारिश गरेमा एक

पटक थुनुवा वा कैदीको कुल संख्याको बढीमा एक प्रतिशतसम्मसयभन्दावाथोरैएक

द्धण्दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।
द्धज्ञदसौं संशोधनद्वारा थप ।

द्‍ज्ञ

कैदी वा थुनुवा भएको कारागारमा एक जनासम्मलाई प्रतिदिनयग्रामएकसखसीको मासु वा सोको मूल्य बराबरको अरू प्रकारको पौष्टिक पदार्थाकस्वरूपपौष्टिकउपलब्धखुर गराउन सकिनेछ ।

४०. **डिस्पेन्सरी** **खुला रार्ख्नुपर्ने**४:०० : भन्दा बढी कैदी वा थुनुवा रहने सेण्ट्रल कारागारहरूमा डिस्पेन्सरी वा अस्पताल दरबन्दी भैसकेकोमा न्दीर दरबहुनेमा समेत आकस्मिक रोगबाट मौकैमा बचाउनका लागि दरबन्दी बमोजिमकोडाक्टर,कम्पाउण्डरले आलो पालो मिलाई चौबीसै घण्टा अस्पताल वा डिस्पेन्सरीराख्नुपर्छखुला।

४१. **कुलाचार धर्म गर्न पाउने:**प्रचलित नेपाल कानुनको अधीनमा रही थुनुवा वा कैदीले आफ्नो कुलाचार धर्म गर्न पाउनेछ ।

परिच्छेद-७-

भाग्न लागेकोमा हतियार प्रयोग गर्ने तथा भागेकोमा खानतलास गर्ने

४२. **मौका तह**कीकातकोकागजगर्ने: कैदी वा थुनुवाहरू भाग्न उद्योग गरेको र

भागिसकेकोमा भगाउनेको र उद्योग गर्नेको समेत जेलरलोतका कमौकागज तहकीक गराई चलानीसाथ भाग्न खोज्ने समेतलाई जिल्ला अदालतमारबाईपठाईसकिएपछि

बापस लिनुपर्छ ।

४३. **थुनुवा वा कैदी भागेमा खोजतलासकोलागि सूचना गर्नेः** (१) कैदी वा थुनुवा

भागी गै सकेकोमा निजलाई खोजतलास गर्न निजको नाम,तथाथर,कैदवतनपरेको मिति र हुलिया समेत खुलाईजिल्ला प्रहरीकार्यालय वा जि.पु.इ.आर. रजिल्ला

प्रशासन कार्यालयर थुन्ने अड्डालाई समेत लिखित सूचना दिई लगतमा। जनाउनु पर्छ (२)सो भाग्ने व्यक्ति पक्रिएमा जिल्ला अदालतमा पठाई सोतर्फभाग ऐन

बमोजिम कारबाई गराउनु पर्दछ ।

४४. **भाग्न लागेको थुनुवा वा कैदीउपर हतियार प्रयः**कारागारको**ग गर्ने**कुनै कैदी वा थुनुवा ढोकामा हुल गरी वा पर्खाल नाघी वा भत्काईखनीवा वासुरुङकेही तवरले भाग्न लाग्यो भने सो गर्न लाग्दैमा तुरुन्तै पक्रनुपर्छ,जलेहतियारपक्रँदालट्ठीनि इत्यादि चलाउन लाग्यो वा हुलहुज्जत गऱ्यो भने अवस्था हेरी भाग्ननिमित्तनदिनाजुनसुकै

ढ्ढनवौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
ढ्घसातौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

द्द

हतियार प्रयोग गर्न सकिनेछ । सो बमोजिम गर्दा मर्नरप्रयोगगएमाहतियागर्ने व्यक्ति सजायको भागी हुने छैन ।

४५. **भाग्नेहरूहरूको लगत राख्नेः** कैदी वा थुनुवाहरू भागेमा त्यस्ताको व्यहोरा साल सालको लगत किताबबाट नक्कल सारी हुलिया र भागेको मितिसमेत लेखौलगतछुट्टकिताब

बनाई राख्नुपर्दछ र सो बमोजिम पक्राउ नहुञ्जेलसम्म समयेखापढीसमयमागरिरहनुल पर्दछ ।

परिच्छेद-८-

कारागारभित्र मालसामान ल्याउने लैजाने व्यवस्था र थुनुवाचलनवा कैदी चलन गर्दाको कार्यविधि

४६. आवश्यक माल वस्तु बाहेकअरूअरूल्याउन लैजान निषेधः ढढ(१) कारागार भित्र हात हतियार, विष्फोटक पदार्थ, विषादी चिज वस्तु, मापदकार्थ, सिसा, डोरी, काँटा, गल, इत्यादि र प्रकृति र प्रयोग थाहा नभएको अन्य कुनैवा मोालवाइलस्तु वा वाकिटकी, पेजर, कर्डलेस टेलिफोन जस्ता आफू खुसीर्कबाहिरगर्नसम्पसकिने सञ्चार उपकरण लैजान हुँदैन ।

(२) कारागार भित्रको आवश्यक काम निमित्त उपनियम (१) मा लेखिएको कुनै चीज लैजानु पर्दा जेलरढछवा निजले तोकेको कर्मचारी वा सुरक्षाकर्मीलेजाँची अनुमति दिएको व्यक्तिले अनुमति प्राप्त चीजबीज लैजान सक्तछ र लत्यस्तोफिर्तामाल्याए नल्याएको वा त्यहाँ प्रयोग भएको भन्ने सन्तोषजनकुतविवरणगर्नुपर्दछप्रस्त ।

४७. कैदी वा थुनुवा चलान गर्दा मद्दत माग्नुः (१)**पर्ने**एक कारागारबाट अर्को कारागारमा कैदी वा थुनुवा चलान गर्दा मद्दत निमित्त चाहिनेुरासबैसम्बन्धितक अड्डाबाट निकासा लिई सुरक्षितसाथ भाग्न, उम्कन नपाउनेथा मिलाईव्यवस् हतकडीसम्म लगाउनु पर्ने भए लगाई चलान गर्नुपर्छ । मद्दतुवानपुवाऱ्याईकैदीथुन चलान गर्दा भागेमा त्यसरी चलान गर्ने जेलरले जवाफदेही हुनुपर्छ ।

(२) रीतपूर्वक सबै मद्दत लिई चलान गर्दा सो चलान गर्नुपर्नेथुनुवा कैदी व जिम्मा लिई जाने कर्मचारीलाई आफ्नो जिम्माको कैदीागेमावा थुनुवाऐन बमोजिमभ

ढढदसौं संशोधनद्वारा थप ।
ढछदसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

सजाय हुनेछ भनी स्पष्ट रूपले कडा उर्दी दिई चलानीमा समेतजम्मालेखीदिई ि पठाउनुपर्छ ।

४८. कैदी वा थुनुवा भागेमा गनपक्राउेंगर्नेः कैदीगर्नेवा थुनुवा चलान गर्दा बाटामा भाग्न लागेमा भरसक त्यहीँ पक्रनुपर्छ त्यसै पक्रन नसकिई उम्कन हुज्जतलाग्यो गरीवा हरितयार समेत चलाई जोड जुलुम गर्न लाग्यो भने ँगनिजलाईभएकोआफूसहतियार चलाएर भए पनि पक्रनुपर्छ । सो बमोजिम गर्दा कैदी वागएमाथुनुवाजिम्मामर्नलिई जाने र हतियार प्रयोग गर्ने व्यक्ति सजायको भागी हुनेछैन ।

४९. थुनुवा वा कैदी चलान गर्दा नाम नामेसी खुलाईडख्डख् सारसारगर्नुपर्नेअङः

ढट(१) थुनुवा वा कैदीलाई एक कारागारबाट अर्को कारागारमागर्दाचलान गर्ने अड्डाले थुनुवा वा कैदीको नाम, थर, वतन, वादीकोा,थुना वनाम,कैदमुद्दपरेको मिति, छुट्ने मिति, हुलिया, सजाय पाएको एनेको नामदफारनम्बरतथा वथुनामा रहँदा खाएको सिधाको श्रेणी समेत खुलाई अड्डासार्रेछचलान। गर्नुदाखिलभएकोपन भरपाई प्राप्त भएपछि चलान गर्ने अड्डाको लगत कट्टी गर्नुपर्नेछ ।

(२) अरू कारागारबाट सदर कारागार पठाइएको कैदी वा थुनुवाको हकमा सदर कारागारले बुझिलिई त्यसको लगत का.फौ.त. मा पठाउनु पर्छ ।

(३) अड्डा अड्डाबाट कारबाई निमित्त कारागार वा छानविन अनुसन्धानतथ केन्द्रको कैदी वा थुनुवा लिन पठाएमा ऐनको दफा र्पर्छ१५बमोजिम। गन

ढठ(४) १० वर्षभन्दा बढी कैद ठेकिएका कैदीहरूलाई सम्बन्धितभत्रकाअञ्चल ा जिल्लामा रहेको सबैभन्दा पक्की र ठूलो कारागारमा राख्नु लगाउपर्छ । अञ्चलभित्र त्यस्तो पक्की र ठूलो कारागार नभएमा नजिकको अर्को अञ्चलमास्तोकारागारमात्य राख्ने प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।

ढड(५) कुनै कारागार सानो र कच्ची भएको कारणले सुरक्षाकोटकोणबाटदृष्बिढी संख्यामा कैदी वा थुनुवा राख्न मनासिव नभएमा सो कैर्दी थुनुवालाइउपनियम(४) बमोजिम सार्नु पर्छ ।

ढटतेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।
ढठदोस्रो संशोधनद्वारा थप ।
ढडदोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

ढढ(६) उपनियम (४) र (५) बमोजिम कैदी वा थुनुवालाई सरुर्वाआफ्नागदा अञ्चल भित्रको हकमा स्थानीय प्रमुख जिल्ला अधिकारीले त्यसकोन्धमिलाउनुप्रब पर्छ र एक अञ्चलबाट अर्को अञ्चलको कारागारमा सरुवा गर्न परेमात सम्बन्धिप्रमुख जिल्ला अधिकारीहरूले आपसमा परामर्श गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउर्नु पछा

परिच्छेद- -९

विविध

५०. काजक्रिया गर्न दिने: कारागारमा रहेका कैदी वा थुनुवामध्ये राजकाज, गाथगादी सम्बन्धी मुद्दामा परेको बाहेक अरू कैदी वा थुनुवाहरूलेक्रियाआफूलेगर्नुपर्नेकाज आमा, बाबु, स्वास्नी, छोरा, छोरी कोही मरेमा मुर्दाहकदारउठाउनेकोही रहेनछ भने तीन कोसभित्र सम्म मुर्दा उठाउन र जहाँसुकै मरेमा पर्निलाईक्रियासमेतगन जेलरले पत्याएको जमानी लिई मुर्दा उठाउनु पर्नेमा सिपाहीसार्थ लगाइमुर्दापठाइउठाउन लगाउने र क्रिया गर्नुपर्नेमा भाग्न नपाउने पूरा बन्दोबस्तागारनजिकैकोगरी कार घाट सत्तलमा राखी १३ दिन सम्मलाई क्रिया गर्न दिनुपर्छ ।

५१. कैदी वा थुनुवा मरेमा गर्ने: (१) **विधि**कारागारका कैदी वा थुनुवाहरू आफ्ना कालगतीले मृत्यु भएमा सो लास उठाई स्थिति रीति अनुसारकार गर्नदाहसंस्मर्नेका नजिक हकदार वारिस कोही नभएमा वा त्यस्ताले उठाई लैजानाहेमानचसो लास दाहसंस्कार गर्ने संस्था भएमा सो संस्थालाई दिई नेपालस्वीकृतसरकाद**रब**न्दीाट बमोजिम दाहसंस्कार खर्च दिनुपर्छ । संस्था नभएमा जुन ेजातभरसकमरेकोमिल्दोह जातको कैदी वा थुनुवाहरू द्वाराबाट मसानमा लगी स्वीकृतकोदरबन्दीखर्चबाट दाह गर्न लगाउनु पर्छ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम दाह गर्ने चलन नभएको व्यक्तिनजकोमरेमा चलनर्ा अनुसार गराउनु पर्छ ।

५२. मरे, भागेको थुनुवाहरूकोकैदीमालसामानहरू : (१) कारागारमा मरे वा कारागारबाट भागेको कैदी वा थुनुवाहरूको कारागारभित्र रहेको मालसामानमध्येपुरानोलुगाफाटा जलाइदिनु पर्छ । अरू बाँकीको हकमा ऐन बमोजिम गरी प्रचलितुनबमोजिमकान रीत पुऱ्याई गर्नुपर्छ ।

द्धढ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

(२) एकजना भन्दा बढी व्यक्ति म नजिकको हकवाला हुँ भनी आएमाभन्न निजहरूलाई प्रचलित कानुन बमोजिम हक कायम गरी आउनु ाईभनी सहीछापसुन गराई पठाइदिनु पर्दछ र हक कायम गरी नआउञ्जेलसम्म सोधरौटीसम्पत्तिराखी छाड्नु पर्दछ ।

५३. **चौकिदार, नाइके, सहनाइके भर्ना**चौकिदार;गदाः नाइके, सहनाइके खाली भै भर्ना गर्नुपर्दा जेलरले सबै कैदी वा थुनुवा चिन्न सक्ने असले चालभरसकचलनलामोभएका अवधिको लागि कैद परेको कैदी वा थुनुवा मध्येबाटगर्नुपर्नेछानी भर्नाभए गरी निजको ठाउँमा अर्को भर्ना गर्नुपर्छ ।

५४. **पसल राख्न दिनेः** कारागारको कैदी वा थुनुवाहरूलाई सुविधाको निमित्त निजहरूले मागेको मुनासिव माफिकको चीज पाउने गरी कारागार इलाकाभित्रजेलरले पसल राख्न दिन सक्नेछ । पसलेले बजारमा चलेको दरमा बिक्री वितरर्ण, घटी,गर्नुपछबढी गरेमा र सडेपडेको माल बिक्री गरेमा पहिला पटक नसिहत दिई गाउने,फ्याँक्नदोस्रोपटकल पनि गरे निजलाई जेलरले उठाई अर्को पसल बन्दोबस्त गरी राख्नु पर्छ ।

५५. **मर्मत गर्ने वा बनाउनेः** कारागारमा कुनै कैदी वा थुनुवाले कुनै किसिमले पर्खाल फा वा भत्काएमा जेलरले प्रचलित कानुन बमोजिम तुरुन्त बनाउनुपर्छलगाउन।

५६. **मालसामान खरीद बिक्री गर्ने बारेः**कारागारको मालसामान खरीद बिक्री गर्नुपर्दा जेलरले प्रचलित नेपाल कानुन बमोजिम गर्नुपर्छ ।

५७. **ढोका खोल्ने समयः** झाडा पिसाब गर्नेलाई बाहेक गोलघरभित्रका कैदीको ढोका अरू समयमा बिहान ७ बजेदेखि १० बजेसम्म र दिउँसो ३ बजेदेखिखुला५ बजेसम्मराख्नु पर्छ । त्यसदेखि अतिरिक्त गोलघरमा २ साँचो मारी १इकेसँगसाँचो नर १ साँचो कारागार कार्यालयमा राख्नुपर्छ ।

५८. **बत्तीको प्रबन्ध गर्नेः**बिजुलीको बत्ती भएको ठाउँमा बिजुली बत्ती नभएको ठाउँमा प्रत्येक दिन कोठै पिच्छे एक चौथाइको दरले र रमनीमाघुम्नलाल्टेनर चौकपिच्छे आधामानाको दरले मट्टितेल दिइनेछ । बिजुली निभेमा ाइटचौकीमा१ केडेलमट्टितेल एक मानाको दरले आवश्यकतानुसार दिइनेछ ।

५९. **खानेकुरा अन्यर सामान जाँच्ने:**कारागारभित्रः रहेको कैदी वा थुनुवाको निमित्त निजको नातादार इष्ट मित्रहरूले ल्याएको खानेकुरा तथा ानअन्यजेलरसामछ्यवा निजले तोकेको कर्मचारी वा सुरक्षाकमजाँचीलेअनुमति दिएपछि मात्र भित्र लैजान दिनु हुन्छ। खानेकुरा जाँच गर्दा सो खानेकुराको केही अंश ैल्याउखानेदिईव्यक्तिलाईजाँच्ने गर्न पनि सकिनेछ।

६०. **कडा रोग लागेका बिरामीलाई अस्पतालमा :राख्ने**कडा रोग लागी बिरामी परेको कैदी वा थुनुवालाई अस्पतालमा राखी इलाज गराउनु पर्दाकोकारागारतर्फबाट पूरा पालो पहराको साथ राखिने छ। यसरी अस्पतालमा राखिएकोमा कुनैसप्रकारकोखा अपराधी वा अभियुक्त कारागारको अरूसँग कुरा गर्न नदिनु भनी जेलरलेमात्यस्तासँगअर्डर दिएकुरा गर्न दिइने छैन।

६१. **आफ्नो खर्चमा उपचार गराउने:** कुनै थुनुवा वा कैदीले आफ्नै खर्चमा चिकित्सा गराउन चाहेमा नजिले वा निजको नजिकका नातादार वा मित्रलेखित लिदरखास्त जेलरकहाँ पेश गर्नु पर्दछ। त्यस्तो दरखास्तमा निजलेकित्सकबाटसर ारीयानगरीचि अन्य चिकित्सकबाट उपचार गराउन चाहेको कारण स्पष्ट उल्लेर्खुगनपर्दछ। उपचार गर्ने चिकित्सकको नाम, थर वतन र योग्यता समेत दरखास्तमाभएकोउल्लेखहुनु पर्दछ। उपचार गर्ने चिकित्सक वा कारण मुनासिब नदेखिएमाले त्यस्तोजेलर अनुरोधलाई स्थानीय प्रमुख जिल्ला अधिकारी कहाँ जाहेर गर्नु पर्दछ।

६२. **अडडा्**डाअदालतउपस्थितगराउने: छ्ज(१) ऐनको दफा १५ बमोजिम थुनुवा वा कैदीलाई अड्डा अदालतमा हाजिर गराउन पूर्जी प्राप्त भएमाधतकारागारलेसम्बन्ि त्यस्तो थुनुवा वा कैदीलाई तोकिएको दिन र समयमप्रबन्धसुरक्षाकोगरी प्रहरीमार्फत अड्डा अदालतमा उपस्थित गराउनु पर्नेछ। सम्बन्धित प्रहरीलेनसकिञ्जेलकाम अड्डा अदालतमा पर्खि काम सकेपछि थुनुवा वा कैदीलाई अड्डाफिर्ताअदालतबाटलगी कारागारमा बुझाउनु पर्नेछ।

तर इजलास कोठाभित्र थुनुवा वा कैदीको जिम्मा इजलासलेएकोतोकिदि कर्मचारीको हुनेछ।

(२) कारागार बाहिर कुनै थुनुवा वा कैदीलाई पठाउनु पर्दानिजी सामाननिजका केही भए सो सामान नाइके सहनाइकेको जिम्मा दिनुपर्छ।

छण्दसौं संशोधनद्वारा संशोधित ।
छन्नतेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

६३. **काम सम्पादन गर्नेः** यस नियम बमोजिम अन्य पदाधिकारीको निमित्त तोकिएको बाहेक

अरू सबै काम जेलर आफैले वा निजको नियन्त्रणमा रही निजतहतका माकर्मचारीले गर्न सक्नेछन् र सो सबै कामको निमित्त जेलर आफैछन्जवाफदेही। हुन

६४. **यस नियमावली बमोजिम गर्नेः** यस नियमावलीमा लेखिएको कुरामा यसै बमोजिम र अरू कुरामा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।

छद्द६५.**अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट गर्नः** नेपाल**सक्ने**सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी आवश्यकता अनुसार सूचीमा हेरफेर वा थपघटनेछगर्न। सक

छद्द सातौं संशोधनद्वारा थप ।

द्रष्टव्य :

१. केही नेपाल कानुन (संशोधन) ऐन, २०२४ द्वारा रूपान्तरशब्दहरूभएका:
"जेल" "अफिस" "पुलिस" "अफिसर" र "रिपोर्ट" कोगार"सट्टा"कार"कार्यालय" "प्रहरी" "अधिकृत" र "प्रतिवेदन" ।

२. स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२२ द्वारा रूपान्तरण भएका शब्दहरू :
(क) "वडा हाकीम वा मेजिष्ट्रेट" को सट्टा "अञ्चलाधीश" ।
(ख) "गढी गौंडा गोश्वारा" को सट्टा "अञ्चलाधीश कार्यालय" ।

३. न्याय प्रशासन विविध व्यवस्था (संशोधन) ऐन, २०२१ द्वाराान्तर रूपभएका शब्दहरू : "इलाका अदालत" को सट्टा "जिल्ला अदालत"

रूपान्तर : मूल नियमावलीको ठाउँ ठाउँमा प्रयोग भएकाने"खोर"शब्दकोभन् सट्टा "छानविन तथा अनुसन्धान केन्द्र", "भाइनाइके" भन्ने शब्दको सट्टा "सहनाइके" र "जवान" भन्ने सट्टाशब्दका"सुरक्षाकर्मी" भन्ने शब्दहरू राखी रूपान्तर गरिएको छ ।

छघअनुसूची - १

(नियम ७ को उपनियम(१(स"ग ''सम्बन्धित)

थुनुवा कैदीको लगत फाराम

कारागार कार्यालयकोमना:म :

सि.नं.	नामथर वतन	वादीका नाम	मुद्दा	सजायको महल			थुनिएको मिति	छुट्ने मिति	कैद कट्टी	उमेर	हुलि र चिन्ह	नजिकको हकवाला वारिसको नाम	सिधाको श्रेणी	कैफियत	
				ऐनको नाम र नम्बर वा दफा म्यादी कैद	दण्ड विगो कैद	जम्मा कैद								मुद्दा बाँकी	छुटी गएका मिति

धरौटी

छ्घ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

छ्दअनुसूची - २

(नियम ८ स“ग “सम्बन्धित) नेपालसरकार

.... कारागार कार्यालय २०।।। मा

<u>धरौटी</u>

सि.नं.	बुझाउनेको नाम, थर, वतन र सहीछाप	थुनुवाको नाम थर वतन	सिधा श्रेणी	दाखिला मिति	हुलिया समेत	मुद्दा	परेको	कैद सजाय ठेक्नेबारे पुनरावेदन सुन्ने अड्डामा लेखि गएको अड्डा र मिति	मिति	कैफियत

छद्ध तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

छछअनुसूची - २क.

(नियम १६क. को उपनियम(१(स‘‘ग ‘‘सम्बन्धित)

सामुदायिकयिक**सेवा**सेवा**गर्न**गर्नदिइनेनिवेदनको**"चा" ढा**ढा

श्री .... अदालत/....................... कार्यालयमा चढाएको

निवेदन

विषय : सामुदायिक सेवा गर्न पाउँ ।

.... बस्ने वर्ष .... को... निवेदक

प्रतिवादी

.... को जाहेरीले नेपाल सरकार .... वादी

मुद्दा ....

म निवेदक निवेदन बापतको दस्तुर रु. ५।- यसै साथ संलग्ननिम्नलिरि**खी**त निवेदन गर्दछु :-

१. उपरोक्त मुद्दामा म समेतले कसुर गरेको ठहर भएमा सोभोग्नुबापत मैलपर्ने कैद सजायको सट्टा सामुदायिक सेवामा संलग्न हुन पाउन योकोनिवेदनछु ।दिए

२. सामुदायिक सेवामा रहँदा प्रचलित कारागार ऐन, नियमोतथाअन्तर्गतस तोकिएको शर्तको पालना गर्नेछु । सोको उल्लंघन गरेमा बाँकीगारमाअवधिबस्नपुनःमेरोकारा मन्जुरी छ ।

३. यसमा लेखिएको व्यहोरा ठीक साँचो हो । झुट्ठाबमोजिमठहरे कानुनसहुँला बुझाउँला ।

निवेदक

.... बस्ने वर्ष ....को ....

इति सम्वत २०........... साल .... महिना .... गते रोज .... शुभम् ----------

छछ दसौं संशोधनद्वारा थप ।

छट अनुसूची - २ख.

(नियम १६ख को उपनियम(२(स“ग “सम्बन्धित)

खुला कारागारमा बस्ने अनुमतिको लागि दिइने निवेदन

श्री कारागार व्यवस्थापन विभाग

.... को जाहेरीले वादीनेपाल सरकार, प्रतिवादी म समेत भएको .... मुद्दामा .... अदालत कार्यालयबाट। म समेतले कसुर गरेको ठहर गरी मलाई कसुर बापत .... वर्ष .... महिनाकैद ठेकिएकोमा हाल मैले उक्त कैद अवधि मध्ये .... वर्ष .... अवधि कैदभुक्तान गरिसकेकोले बाँकी कैद अवधि खुला कारागारमा बस्न पाउने अनुमतिको लागि यो निवेदन गरेको छु।

१. म खुला कारागारमा रहँदा देहाय बमोजिमका शर्तहरूगर्नपालनामञ्जुर छु।

(क) खुला कारागारमा बस्ने अनुमति दिँदा दिएको आदेशमाखितबाहेककाउल्लि अन्य काम गर्ने छैन।

(ख) स्वरोजगारको लागि खुला कारागार क्षेत्रबाट बाहिरन गर्दाप्रस्थार खुला कारागार क्षेत्रमा प्रवेश गर्दा खुला कारागार अधिकृतले तोकेर्कोछुसमय। भित्र गन

(ग) खुला कारागारमा रहन दिइएको आदेशमा तोकिएकोक्षेत्रस्थानबाहेककार अन्य स्थान र क्षेत्रमा बसोबास गर्ने छैन।

(घ) खुला कारागार क्षेत्रको आफ्नो बासस्थानमा परिवार अन्यबाहेकव्यक्तिलाई स्थायी रूपमा राख्ने छैन।

(ङ) खुला कारागारमा रहँदा बस्ने घर टहरा तथा प्रयोगछाकागर्नेनियमितभान रूपले मर्मत सम्भार तथा सरसफाई गर्नेछु।

२. खुला कारागारमा रहँदा प्रचलित कारागार ऐन, नियमेतथाअन्तर्गतसा तोकिएको शर्तको पालना गर्नेछु, सोको उल्लंघन गरेमा बाँकी अवधि पुबस्**न**ः मेरोकाागार**मा**ञ्जुरी छ।

छट दसौं संशोधनद्वारा थप ।

३. यसमा लेखिएको व्यहोरा ठीक साँचो छ । झुट्ठा ठहरेमाजिमकानुनसहुँलाब बुझाउँला ।

४. संलग्न कागजात

(क) कैद सजाय पाएको सम्बन्धित अदालतको आदेश वा फैसलाको प्रतिलिपि,

(ख) कैद बसेको अवधि खुलेको सम्बन्धित कारागार अधिकृतलेणतगरिदिएकोप्रमा कागज,

(ग) कैदमा रहँदा मेरो चालचलनको सम्बन्धमा जेलरलेरिदिएकोप्रमाणितकागज,

(घ) मैले गर्न चाहेको स्वरोजगारको विवरण वा रो**जगा**ारदातालेदिने विषयमार लेखिदिएको आशयपत्र ।

निवेदक

.... बस्ने वर्ष .... को.......

इति सम्वत् २० .... साल .... महिना .... गते रोज .... शुभम् -------------

घघ धधधाविधअक्रप्ककप्यलानयखालउ

धधधाविधअक्रप्ककप्यलानयखालउ

छठअनुसूची - ३

(नियम २३ स”ग ‘‘सम्बन्धित)

(क) थुनुवा वा कैदीलाई मोटो चामल ७०० ग्राम रछडरतीसदशैंरुपैयाँखर्च बापत प्रत्येक वर्ष एकमुष्ट एकसय रुपैयाँ।

स्पष्टीकरण : खण्ड (क) को प्रयोजनको लागि "मोटो चामल"लेनेपालभन्न खाद्य संस्थानले निर्धारण गरेको मोटो चामलको मूल्यमा ाईप्राप्त हुने चामल सम्झनु पर्छ।

(ख) नाबालकलाई :

(१) सात महिनादेखि एक वर्षसम्मको लागि चामल १०० ग्राम पैयाँरदश रु । (२) एक वर्षदेखि तीन वर्षसम्मको लागि चामल १५० ग्रामैयाँरदश रुप। (३) तीन वर्षदेखि पाँच वर्षसम्मको लागि चामल २०० ग्रामरुपैयाँर दश।

(४) पाँच वर्षदेखि सात वर्षसम्मको लागि चामल २५० ग्रामरुपैयाँर दश।

(५) सात वर्षभन्दा माथि बाह्र वर्षसम्मको लागि चामल ४५०र दशग्रामरुपैयाँ । (६) बाह्र वर्षदेखि माथिको लागि चामल ६०० ग्राम र पन्ध्र। रुपैयाँ

छठनवौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

छडदशौं संशोधनद्वारा*(मितिथप २०६१। ।१२।१७ को राजपत्रमा अनुसूची-१ को खण्ड (हेकमा भन्नेर शब्दहरूको सट्टा अनुसूची-३ को खण्ड (क) मा रहेका हुनुपर्ने । - सम्पादक)*